

NAROČNINA ZA JUGOSLAVIJO ČETRTLETNO DIN 15
CELOLETNO DIN 60/ZA
INOZEMSTVO JE DODATI
POŠTNINO/OGLAŠI PO
CENIKV/POSAMEZNA
ŠTEVILKA PO DIN 1
RAČUN POŠT. HRANILNICE 13.188

ORTJUNA

VREDNOSTVO IN VPRAVA
V VČITELJSKI TISKARNI
ROKOPIŠI SE NE VRAČAJO/ANONIMNI DO
PIŠI SE NE PRIOBČV
TEJO/POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI
TELEFON ŠTEV. 2906

Zarje Vidove.

Zgradba, ki so jo zidali stoletja z velikanskimi žrtvami in z veliko osebno navdušenostjo srbski carji in knezi, se je razsula v veliki tragediji na Vidov dan v nesrečnem letu 1389. na Kosovu. Srbi so skoro izgubili z zgodovinskega popornice in so se popolnoma utopili v turški poplavi. Šele močni in zavedni Karadjordje jih je zopet privedel na površino in pričel spet graditi na razvalinah Kosova, graditi ono, kar so že davno postavili srednjeveški carji in knezi. Zgodovina je šla burno in z vrtoglavo naglico preko male Srbije in jo v kratkem dogradila še preko meje, o kateri so sanjali davni knezi. Srbija je dosegla obseg, kakršnega se ni imela nikoli; preko svojih mej je ponudila roko slabšim Hrvatom in Slovencem, da jih reši iz avstrijsko-madžarske sužnosti; sreča je bila z njo in Hrvati in Slovenci so vstopili z njo v solidno državo — v državo svobode in nacionalne skupnosti.

Hrvatska je imela svojo suvereno zgodovino in svoje kralje in se je z uspehom udeleževala v evropski historiji, kar se o mali, a vendar živavi Sloveniji ne more trdit, dasi si je znala sred med dvema ekspanzivnim narodoma ohraniti svoje bistvo in svojo značaj. Kljub temu sta bila oba naroda pripravljena, da reširata na svoj bistveni karakter in naziv ter se za večno prelajeta s srbskim elementom v enoten narod v enotni državi — Jugoslaviji. Doprinela sta pač težko žrtev in pokopala stoletne tradicije ne brez notranjih bojov, a doprinela sta jih vendar v blagor jugoslovenske nacije.

Srbski del naroda bi bil moral z veseljem priznati to težko žrtev in doprinesti isto. A stranka Velesrbov se ni hotela ukloniti in je nervozno branila Srbijo in jo hotela kot Veliko razširiti preko Donave in Save. Tako je nastal nesrečni in nerodni naziv države, ki ga pa na srečo pozna samo oficijelni diplomatski svet. Ta naziv je bil ustvarjen samo v separatistične svrhe in zato, da se je od strani Velesrbov podžigala vedno večja plemenska mržnja in razgrevala nerazsodne, fanatične elemente, da so videli v onih ljudeh, ki so bili mogoče najbolj iskreni in najbolj vdani državljanji, sovražnike države in veliko spotiko za velesrbske razdiralne namene. Razgrevala se je politična atmosfera, da je postajala nazadnje že neznosna in naravna posledica je bila, da je morala nazadnje teči kri — bratovska kri v sramoto državi in kulturnemu svetu.

Račič je morilec in izvršilec velesrbske ideje, predstavnik onega re-

žima, ki stoji brez narodovega dovoljenja in pristanka državi na čelu in se noče umakniti, ker je trdno prepričan, da izgubi po njegovem padcu velesrbstvo svoj pomen in svojo umetno pravico do obstanka. V desetem letu obstoja države, tik pred proslavo Vidovega dne se je aranžirala tragedija, za katero nosi sedanji režim vso moralno odgovornost, saj jo je uprizoril njen pristaš, njen največji in oficijelni zagovornik; uprizoril jo je ne kot zasebni človek, ampak kot utelešena ideja velesrbstva — streljal je na Hrvate, ne da jih ubije kot ljudi, ampak da z njimi ubije in za večno pokopije Jugoslavijo samo, za katero so se borili ravno oni, katerim je namenil nasilno smrt. V narodnih zastopnikih je hotel maščevati idejo velesrbstva, ki jo pobijajo prečani in zahtevajo, da Velesrbi priznajo njihovo težko žrtev, ki so jo doprinesli na račun svojega patrijotizma domovini na oltar.

Strelji so padli na Jugoslavijo, da nad njenimi razvalinami vzraste Velika Srbija; a strelji niso dosegli svojega cilja, ampak so zadeli naravnost Veliko Srbijo. Vsaka vlada, ki bi imela le še količjak pojma o časti, bi demisionirala oni trenutek, ko je pomazala kri svobodna tla narodne skupščine. A Vukičevićevi hlapci ne poznajo sramote in se še nad mrtvimi trupli krčevito oprijemajo vladnih jasl. Toda ves njihov trud je zaman; zakaj njihova propast je tu — v krvi nedolžnih, idealnih žrtev je izdihnila Velika Srbija in z žrtvami je bil pokopan tudi vsak hegemonizem, pa bil od katerekoli partije.

Zadosti je krvi, naj bo zadosti dveh grobov! Cinizem, ki se je prav s strahovito grozo razpasel pod Vukičevićevo in Koroščevo vladno, mora biti zatrt in ne sme nikoli več priti v naše politično življenje! Ljudje, ki smatrate vrhovno oblast za neodgovorno igrarstvo, se ne smejo nikoli več povrniti v politično areno, ker jih bo narod drugače pogljal s trnjevim bičem. Velesrbstvo je z Raččem odigralo svojo vlogo in v prečiščenju Jugoslaviji ni zanj nič več mesta, zakaj tudi Srbijanci so ga že sili, ker vedo, da jih samo uničuje, saj cvet Srbijanstva je še pred nekaj dnevi prelival na beograjskih ulicah svojo kri za naše ideale proti hegemonističnim vladodržcem. Naj se razpišejo svobodne volitve, pa bodo tudi Velesrbi izgubili popolnoma s srbijskih tal.

Vidov dan je mejnik v zgodovini Jugoslovenov, Vidov dan plete usodo naših plemen in v njegovem

znamenju se je izvršilo ujedinjenje. Gorje onim, ki ga ne spoštujejo! Kosovo je že davno za nami, samo krvavordeče rože še poganjajo na njem — kri junakov, ki so padli za svobodo nas vseh, a ne samo poedinah. Gorje onim, ki nočejo po-

znati simbola, ki je zrastle iz mrtvih src proslavljenih junakov! Gorje onim, ki niso vredni, da bi s čistim srcem gledali bratu v oči, ko se zarje Vidove razliva po tisoč letih nad svobodno domovino! Bolje je, da jih tužna majka nikoli ni rodila!

Konkurz Slavenske banke.

Predvsem moramo popraviti lapsus, ki se je zgodil našemu dopisniku v zadnjem članku. V drugem vprašanju na gospoda dr. Romana Ravniharja se je trdilo, da je gosp. podpredsednik upravnega sveta Avgust Praprotnik tožen od konkurzne mase na plačilo večmilijonske obveznosti, ki jo ima napram konkurzni masi iz menic ter da mora konkurzna masa tožiti na plačilo zelo visoke terjatve neki zavod, čegar predsednik je isti g. Praprotnik.

Resnici na ljubo moramo ugotoviti, da je Avgust Praprotnik izstopil že leta 1924. iz vodstva Slavenske banke, da torej od tega časa dalje ni več podpredsednik njenega upravnega sveta. Konkurnza masa tudi ni vložila nikake tožbe niti proti njemu, niti kakemu zavodu, čegar predsednik je on.

Stoji pa seveda dejstvo, da je Avgust Praprotnik protokoliran še danes kot upravni svetnik Slavenske banke, da ima napram njej oziroma njeni konkurzni masi večmilijonsko menično obveznost in da ima precejšnjo obveznost napram konkurzni masi tudi nek zavod, čegar predsednik je on. V toliko torej popravljamo vsebino zadnjega našega članka, ker hočemo biti vedno lojalni in objektivni in nas vodijo zlasti v tako važni gospodarski zadevi zgolj objektivni vidiki.

Nesigurnost in popolna neorjen-tiranost trajata dalje, konkurzna uprava nima nobenega načrta, ki bi se ga lahko smatralo vsaj kot resno podlago za nadaljno delo. Do 30. junija t. l. bi se morala vršiti ponovna konferenca merodajnih faktorjev pri ministrstvu trgovine v Beogradu, do danes ta konferenca ni sklicana in gotovo tudi ne bo. Zadnji dogodki v Narodni skupščini nudijo naši vladi dobrodošel izgovor za njeno pasivnost, z julijem pa nastopijo pasji dnevi, ko odidejo ministri in njih načelniki na težko zaslužene dopuste. Pred jesenjo se torej ne more pričakovati nikake akcije naše vlade, ki pa bo tudi takrat ostala brez-uspešna.

Sredi vsega tega brezdelja, sredi vse te brezglavosti pa stoje ubogi upniki, ki čakajo lahko še leta in leta, da bodo končno dobili morda 10% svojih terjatev. Na njih stroške se vodi konkurz, na njih stroške se sestajajo razne konference in vrše neprestano posvetovanja, ki niso in ne bodo rodila nobenega uspeha. O vsem tem bo treba govoriti na sestanku upnikov, ki je predviden za 4. julija t. l. Takrat bodo imeli upniki priliko zahtevati pojasnila in izvajati posledice, če ta pojasnila ne bodo zadostovala.

Vlada državnega spasa.

Strelj v skupščini so razburkali vso našo javnost, ki se zaveda obupnega položaja v katerega so spravili našo državo njeni vodilni politiki. Kamor se pride, povsod se vodijo bolj ali manj ogorčene debate in že iz načina teh debat se razvidi, kdo se jih udeležuje. Pripadniki raznih partij nimajo druge skrbi kot to, ali bo nastopila v vladi kakšna sprememba ali ne, ali bo njihova partija ostala v vladi oziroma vstopila v novo vladno. Velika večina ljudi pa debatira s stališča, da bi sprememba vlade ne prinesla prav nobene koristi, da bi predstavljal le novo krparijo, ki bi še bolj skazila že itak dovolj zakrpano zunanost naše države. Vsi, ki niso zaslepljeni po strankarskih strasteh, čutijo, da mora priti reši-

tev s strani, ki nima zveze z našo narodno skupščino in njenimi partijami.

Ponovno smo že povdarili, da smatramo današnje partizanstvo kot vir vsega slabega, kot izvor vse korupcije. Stojimo na stališču, da se mora to partizanstvo nehati, da so vse naše partije dokazale, popolno nesposobnost za pošteno in čisto vodstvo državnih poslov in da je treba čimprej onemogočiti to kvarno delovanje naših partij. Če se naj torej stori vlada državnega spasa, potem mora biti sestavljena tako, da bo varna in zaščitena pred vsakim vplivom naših partij in njenih voditeljev, razven tega pa tudi pred vplivom naše armade. Kot nacionalisti cenimo in spoštujemo našo armado tako visoko, da moramo ču-

„RADION“
pere sam in beli kot solnce!

vati njeno popolno neodvisnost in preprečiti vsako možnost zanašanja dnevne politike v njene vrste. Armada bodi samo vojaška organizacija, bodi naša največja skrb, za katero moramo žrtvovati, kolikor največ moremo, ki nam pa mora nuditi popolno garancijo, da se ne bo vtikala v notranje politične spore. Kami pride armada, koje voditelji se vtikajo v dnevno politiko in hoče, o igrati vodilno vlogo, kam pride država, koje armada oziroma častniški zbor se vtika v vprašanja njene notranje-politične ureditve, za to imamo dovolj žalostnih vzgledov.

Preostane kot edina možnost imenovanje vlade, koje predsedstvo bi imel v rokah veleugleden, izven stranke stoječ, moralno popolnoma intakten mož, čegar znanje in poštenje bi tvorilo garancijo, da bi vodil svoje posle ne le pošteno in brez korupcije, marveč tudi s stališča enotne, vsem državljanom in vsem plemenom enako pravične države. On sam bi si moral izbrati sodelavce, ki bi vodili posamezne resorje. Tudi ti sodelavci bi morali biti izbrani le za dosego osebnih interesov, kot sredstvo za zadostitev poželjenju po časteh in denarju.

LISTEK.

Zapiski.

(Dnevnik jugoslovenskega vojnega ujetnika.)

Pisal Janko K.o.s.

(Dalje.)

Castellano, 15. jul. 1917.

Čutim, kako od dne do dne tega žalostnega življenja v meni nekaj umira, kako se trga del za delom od moje duše; to je življenje za zidovi, za zamreženimi okni.

V to žalostno življenje prihajajo hladni, da skoraj mrzli pozdravi iz domovine, pozdravi od bitja, ki ga ljubim, ki ga ne morem pozabiti. Nehote čutim pri čitanju teh vrstic, da ni več vse tako kot bi moralo biti, da me i ona pozablja, ker dopušča, da se ji bližajo drugi. Zakaj ono čudno poročilo, da je imela dve ženinini ponudbi — in celo še od enega doktorja?! Zakaj dopusti, da pride tako daleč, da jo prosijo za roko, li jim ne more povedati, da je zaročena? Li se sramuje fanta, ki jo ljubi, ki pa nima nobenega naslova?

Li mora biti pri pravi ljubavi tista „neizogibna“ poroka? Ali je to njen konečni cilj? Napisal sem tudi Anici pismo, pa ne vem, če ga bom odpisal, ker se mi zdi, da je že vse izgovinjeno... Vem, da jaz nisem kriv, ako je izgovinjeno... In kaj bi mi pisala, ko bi vedela danes, da je en velik pogoj, pod katerim se vrnem v domovino? Ali bi tedaj ne prestale še te redke kartice?

Vidim, da je tako, da moram biti pripravljen na vse; upam, da me najhujše ne najde slabega. Stran obup, stran melanholija in na delo, na učenje, da ne bo ubit in zapravljen ta žalostni čas mojega ujetništva!

Za mene je to življenje tu nezno, ker zunaj se dogajajo važni dogodki, ki se tičejo tudi mojega jugoslovenskega naroda! Zakaj Italijani ne poznajo našega sovražstva proti Avstriji, zakaj ne poznajo našega nacionalizma, da nas puste na svobodo, da moremo iti med vrste borcev za svobodo tlačenih in ponižanih? Ta narod pozna le samega sebe — in Jugosloveni so mu trn v peti.

Veseli me, da se me tako pogo-

sto spomni ga. Kunstelj, prejel sem danes od nje eno pismo naslovljeno še na S. Consilino. In tudi Ludvik se mora zdaj javiti!

Castellana, 18. VII. 17.

Vse kaže, da je ruska ofenziva ustavljena. Uspeh: 36.000 ujetnikov, 834 častnikov, 93 topov in množica drugega vojnega materijala. V Rusiji znaki nove krize!

Morda se kaj pripravlja na drugih frontah. Nekje mora zopet začeti nova ofenziva proti Nemčiji ali Avstriji.

Danes pismo Anici:

Anica moja ljubljena! Prejel sem od Tebe nekaj kartic in paket z uniformo. Hvala Ti! Pismo, ki je bilo v paketu, sem sicer videl, ali čitati ga nisem smel, vzelo ga je komando. Zabranjeno je, pošiljati v paketih pisma. Kartice, ki si mi jih poslala, krase zdaj moje sobo; posebno oni dve slovenski ste me razveselili. Čudno se mi zdi, da dobim tako malo pošte od Tebe, pisma do sedaj še sploh nobenega. Ali naj iščem vso krivdo v dolgi poti in v cenzuri? Glej, jaz smem pisati samo štirikrat na mesec in še takrat vsakokrat po

60 vrstic, a Ti lahko pišeš vsak dan, ako hočeš. Ali res ni bilo treba Ludvikove prošnje? Bilo bi zelo — strašno! Da bi vedel, da Te ne nadlegujem, prosil bi Te za slovenske knjige — ako Ti dela to neprilike, ne pošiljam.

Resnica je, da je že dolgi, dolgi čas, ki naju loči, a ne misli, da sem postal drugih misli in da so druga čustva v srcu ali pa da ni sploh nobenih. Nisem in nočem biti bilka, ki jo obrača veter po svoji volji; vse te neprilike so me skovale in me napravile trdnega. Življenje kuje, ustvarja, a neake stre. Mislim, da sem že prišel iz one krize in da bo zdaj šla pot navzgor. Samo da me pride tista strašna istina, da me še enkrat preskuša, če sem dovolj močan. Ako mora biti tako, naj pride. Ko prihaja nevera v Tvojo dušo, ko postajaš slaba in ko morda začasno pozabljaš, da imaš v ujetništvu zaročenca, bi bilo dovolj, da vprašaš Tvojo lastno sliko, ki visi nad mojo posteljo. Ta bi Ti vedela povedati, dovolj o Tvojem fantu; pravila bi Ti le besede o ljubavi, ki ne preišča in ne omahuje, ki veruje in upa. Pravila bi Ti o fantu, ki veruje v to, da

se mu uresniči največje in najlepše sanje njegovega življenja, ki se hoče vrniti enkrat v srečno svojo domovino, da tam v sreči svojo zemljo najde tudi svojo srečo, svojo Anico. A bolelo bi me, da bi to ne bila i Tvoja sreča, ker rekel sem Ti in zopet ponavljam, da bo treba vse one zunanje stvari, ki so tudi potrebne, še ustvariti. Ni nobenega zapeljivega naslova, kakšnega drja. itd...

Daleč v tuji zemlji, za žalostnimi samostanskimi zidovi, nesvobodni, obdan še od drugih neprilik živim zdaj. A kaj dela moja Anica, ko jaz tu v svoji sobi premišlujem in mislim nanjo, ko se jaz zatapljam v kakšno knjigo ali v francosko gramatiko? Li je ona vedno pri njem, ali se ga pa spomni le od časa do časa? Ali naj bo kakorkoli, jaz ljubim in ostanem z najlepšimi in najiskrenejšimi vročimi poljubi Tvoji Janko. (Odposl. 20. VII.).

Kartica g. Peršiču:

Dragi! Prejel sem Vaši dve kartici iz Kostelne in se Vam najlepše zahvaljujem. Bodite veseli in zadovoljni, da morete tako svobodno ho-

Premalo je bilo še trpljenja, premalo je bilo še bridkihkušenj, priti mora in prišel bo nov Vidov dan, ki bo s krvjo izpral vse te sramotne madeže, ki bo razčistil to ogabno ozračje in napravil pot prosto vsem onim, ki so trpeli in delali za narod, ki pa nrajo danes stati ob strani in gledati, kako upropaščajo njih de-

lo paraziti, ki se čutijo poklicane le za uživanje, ne pa tudi za delo in trpljenje.

Kdaj pride ta Vidov dan? Nihče ne vidi v bodočnost, nihče ne more prorokovati in zato ne moremo storiti drugega, kot da se skrbno pripravljamo na trenutek, ki bo napočil in prinesel pogin ali ozdravljenje.

Letošnji Vidov dan.

Desetič slavimo Vidovdanko proslavo v svobodni in ujedinjeni državi. Deset let je dolga doba in bi morala biti naša država danes že popolnoma enotna, na zunaj in znotraj trdna tvorba, ki bi uživala slepo zaupanje in globoko ljubezen svojih državljanov ter vzbujala spoštovanje svojih sosedov. Žal smo izgubili vseh teh dragocenih 10 let z brezplovnim politiziranjem, z notranje-političnimi borbami in dosegli, da je naša bilanca pasivna. Pri- like so neurejene kot so bile, korupcija slavi svoje orgije, naše partije se kosajo v plačkanju državne blagajne in medsebojnem psovnanju ter blatenju, ljudstvo pa je slej kot prej slepa in gluha masa, ki drvi za svojimi izvoljenimi zastopniki.

Letošnji Vidov dan je dobil še prav poseben znak z revolverjskim strelom, sproženim v Narodni skupščini. V četrtem letu Ujedinjenja so prikipele partizanske strasti tako daleč, da padajo strelji v skupščini, v desetem letu svobodne države se je z vso ostrožjo pojavilo nasprotje med idejo Velike Srbije in enotne Jugoslavije, nasprotje, ki postane lahko usodno za obstoj države.

Kdo je temu kriv? Eden vali krivdo na drugega, partije očitajo druga drugi, da se igrajo z državnimi interesi, da zasledujejo le svoje osebne koristi. Vsaka partija reklamira zase državotvornost in jo odreja vsem drugim partijam, vsaka partija zasleduje vedno isti cilj: kako priti do oblasti? In v dosego tega cilja se porabi vsako, še tako ogabno sredstvo. Boj za oblast ne respektira osebne časti in družinskega življenja, boj za oblast gre

preko mrtvecev, ta boj za oblast paralizira vse naše javno življenje, zavira ozdravljenje državne uprave in korumpira ves državni aparat.

Če hočemo biti odkriti, moramo priznati, da smo krivi brez izjeme vsi. Vsak izmed nas nosi del krivde, nihče si ne more umiti svojih rok. Glavni krivci so seveda oni, ki vodijo ta boj, oni, ki izrabljajo in zlorabljajo zaupanje naroda. Krivi smo pa tudi mi, ki dajemo kljub vsem slabim skušnjam svoje glasove vedno istim partijam, vedno istim osebam, čeprav poznamo njih slabosti in vemo, da se njih sladke besede v času volilne borbe nikdar ne bodo uresničile. Vsi skupaj tvorimo ono brezskrbno in brezmišelnost, maso, ki služi ambicioznim politikom le kot sredstvo, kot strokovnjaki iz vseh treh plemen, pri njih izberi bi smela odločati le usposobljenost za posamezni resor brez najmanjšega ozira na pripadnost k eni ali drugi politični stranki. Nasprotno, tudi najboljši strokovnjaki bi ne smeli biti upoštevani, če bi bil preveč zagrižen in izrazit pristaš te ali one partije.

Vlada državnega spasa — to ime se pojavlja v dnevnem časopisu — se more torej tvoriti iz strokovnjakov, ki nimajo nikake zveze niti s političnimi partijami, niti z armado. Kdo bi bil predsednik te vlade? Poznamo Srbijance, katerim bi tudi prečani popolnoma zaupali in bi jih brez najmanjšega odpora sprejeli kot predsednike take nevtralne, strokovne vlade. Prepričani smo, da poznao tudi kompetentni faktorji take osebe in jih bodo lahko našli, če jih bodo hoteli najti.

A. VERBIČ:

Benitov govor.

(Konec.)

Tezišče X. Mussolinijevega govora pa leži nedvomno v tretiranju pristranskih odnosov med državico viteških Arpadovih potomcev in fašistično Italijo. In to ne toliko zavoljo teh po St. Gothardu, Betlemovih misterioznih avijonskih poletih, napitnicah v Rimu in Pešti, dovolj poznanih intimnih zvezah, nego zavoljo ostre anatheme na račun negativistične gale entente in javni željo dolgo napovedani manifestativni izjavi, da je potreba pričeti z delom za revizijo Trianonske mirovne pogodbe. V tem govoru tiči fašistovski zajec, ki se sicer prav malo meni za integriteto sv. Stefanske krone in ki mu je agitacija za revizijo Trianonskih traktatov samo sredstvo posvečeno po namenu — pogrti sfanatizirane Ogre v hrbet Jugoslaviji tisti hip, ko bi počli prvi top na Snežniku. Mussolini ve prav dobro, kaj pomenja forsiranje revizije Tri-

nona in da s tem direktno pripravljajo novo svetovno vojno, ker je ni države pripadajoče Mali antanti, ki bi zavoljo lepili oči Benita prostovoljno odstopila samo pod zemljo. Benito pa je pri tem humorist in se istočasno spominja svojih napovedi o velikem razračunavanju v letu Gospodovem 1935., češ, da je svet te njegove napovedi napak razumel in da je s tem mislil le na borbo za revizijo pogodb, kojih izvršitev bo preprečila grozečo vojno opasnost, v katero zavodno tira fašizem miru željno Evropo.

Jugoslovenci jemljemo te pōzive na revizijo mirovnih pogodb z mirom na znanje. Ako se bo revidiralo, potem bomo revidirali ne samo na naših severovzhodnih, nego tudi na zapadni meji in izpregovorili zajedno z nemškimi narodom tudi kako tehtno besedo o reviziji meja na Brennerju, kjer stoji v porog vesti cele-

ga sveta pompozni po Viktor Emanuelu I. posvečen napis:

»Granica med Italijo in Avstrijo po St. Germainski pogodbi posvečena Italiji! Do tu čujemo glas, o mati Rim! Avstrija! Jaz delim rodovje in združujem narod!«

13. X. 1921.

Temu napisu so vklesale zavedne, kot granit trde pesti svobodnih Tirolcev na sveti gori Tirolske v senci velikega borca za svobodo Andreja Hoferja pendant:

»Tirol frei und ungeteilt von Kufstein bis Salurn!«

Za tem napisom stoji 72 milijonski nemški narod, kakor en mož in zato so poizkusi snubljenja Mussolinija na naslov nemškega naroda besede govorjene v veter. Vsak poizkus ustvariti zvezo z Nemčijo preko Južne Tirolske in Insubrica je obsojen že a priori v propad. Nemški narod se je naučil iz posledic svetovne vojne dovolj in ne pojde nikdar več na led avanturizma z desnice, ki bi hotele z novo zvezo z Italijo oživeti po zlomu leta 1918. v pozabljenju obsojeno nemško-francosko krvno sovraštvo. Mussolinij govori o levičarskih elementih med Nemci, ki so proti zvezi z njim, pri tem pa ne vidi, da je danes večina nemške nacije na levi! Nemški narod ni kova Arpadovih vite-zov, ki so v slepem fanatizmu pozabili računati z danimi dejstvi in se ne bo dal zapeljati v kake zveze

Zbližanje jugoslovenskega in nemškega naroda.

G. Barzilai, rodem Tržčanin in dober poznavalec Balkana in Srednje Evrope, je pred nedavnim v rimskem senatu opozarjal vlado na sumljivo dejstvo, da se plete v Srednji Evropi nekaj, kar je gotovo velikega pomena za interese Italije. Sicer se Barzilai ni določno izrazil, kje je iskati oni novi pokret, vendar ga je italijanska javnost dobro razumela in se je pazno obrnila na najbližjo okolico in z vso vehemenco napadla namišljeno zblizanje med Jugoslovenci in Nemci ter imenuje to zblizavanje izdajstvo in neznačajnost, ker so pričeli Jugoslovenci pakirati s svojimi tisočletnimi tlačitelji, proti katerim so se bojevali v svetovni vojni. Ne bomo se spuščali v to očitjanje, ker so navedena dejstva že davno za nami, a pravimo samo to, da so vsega tega prav Italijani krivi; naše javno mnenje se je preorientiralo prav zaradi italijanskega brutalnega nastopa proti nam, ker so nas smatrali za sužnje in so hoteli nastopiti z bičem proti nam. Njihov instinkt in njihova zahrbtnost in umazano mentaliteto smo dobro spoznali med vojno in še bolj po vojni vkljub njihovi iskreni prijateljski pogodbi in pokroviteljskim gestam. Imeli so časa deset let, da bi doprinesli vsaj majhen dokaz svoje iskrenosti in prijateljstva. Kaj so napravili v vseh desetih letih. vidimo danes v odločnem odporu vsega naroda, ki si išče druge opore, da bo varno užival sadove svoje svobode. Italijansko besno zmerjanje nas ne zadene prav nič; dobili so ono, kar so iskali in kar so igrali s svojo bedasto in skrajno domišljavo igro.

Castellana, 21. jul. 1917.

Žalostna nam majka! V Ruisiji zopet prava revolucija, pravzaprav samo v Petrogradu. Proti kapitalizmu, proti ofenzivi, proti Kerenskiemu, proti vsemu — samo za Rusijo ne, za ono bodočo Rusijo, ki bi lahko bila svobodna, ako bi ne bilo v njej elementov, ki so podkupljeni od centralnih držav in ki delajo za nje. Napad na Kerenskega; sreča naša, da napad ni imel uspeha. Kakor poročajo časopisi, je revolucija v Petrogradu že potlačena, ni šlo brez žrtv, nekaj sto ranjenih, mnogo tudi mrtvih. Kakšni ljudje zdaj imajo besedo v Rusiji, niso li vsi utopisti, li ne vidijo one velike nevarnosti, ki preti Rusiji od zunaj, od strani Nemcev? Bajje pripravljajo Nemci ofenzivo na severovzhodni fronti. Napadajo tudi na zapadni, brez uspeha, morda z namenom, da preprečijo francosko-angleško ofenzivo, ali pa da jo vsaj zavlečejo.

Prejel danes od Anice brzojav in od Ludvika eno kartico. »Vedno vandram«, tako brzojavlja. Moramo »vandrat«, sem in tja hodimo, ni smo nikjer stalni, ker še nimamo domovine. A trdno verujem, da nam da domovino, da nam jo ustvari ta vojna.

in pakte proti narodom v Srednji Evropi, posebno pa še ne z Jugoslavijo, s katero so že danes zveze tako prijateljske in dobre, da nudijo najboljšo šanse za vse bolj solidne, trajne in resnično miru posvečene kombinacije, nego fantastične Mussolinijeve za revizijo mirovnih pogodb. Nemška demokracija in z njo cela Nemčija stoji že prav dobro na svojih nogah in prav nič ne potrebuje pomoči rimskih fašistovskih teroristov.

Ko bo prišel ugoden trenutek za revizijo mirovnih pogodb, se bodo Nemci s svojimi mejaši sami pomenu brez rimskega mešetarja in to gotovo v obojestransko zadovoljstvo, za kar so že danes dane najboljše garancije v afilaciji nemške in francoske industrije, ki prav uspešno pripravlja za gospodarsko zvezo tudi francosko-nemško vojaško zvezo, ki bo temeljito prekrizala za vselej kombinacije Rima, ki hoče še vedno žeti zmage in aneksije na račun sporov drugih narodov!

Za nas Jugoslovence izhaja iz govora stari ceterum censeo:

»Pripravljajmo se — na veliko uro, ki pride — z ustanovitvijo Velike demokratske Jugoslavije z veliko svobodo, zadovoljnim narodom in močno vojsko, ki bo željena in spoštovana zaveznica zapadne demokracije in sogar miru in civilizacije Nove, v dimu požarov porojene Evrope, kateri strežejo danes po življenju Huni XX. stoletja.«

Pred leti so započeli slovenski Orjunaši akcijo, da bi prišli v stike s koroškimi nacionalisti, da se doseže vsaj začasen sporazum zaradi manjšin. To so prvi početki, a ni ostalo samo pri teh in pri uspehih, ki so jih prinesli ti prvi stiki. Napram Nemcem se je v javnosti mnogo naglašalo, da so z nami, ko so bili naši gospodarji, postopali vsaj tako, kot se postopa s človekom in so nam pustili, da smo se razvijali kulturno in nikakor niso posegali v naše zasebno življenje, kakor prakticirajo Dantejevi veliki potomci. To pakiranje z umerjenimi in pravičnimi Nemci pa ni bilo nikakor zakulisno, ampak odkrito in vsa naša in nemška javnost je pozdravljala z največjim zadovoljstvom to naše prizadevanje, ki ga je nam diktil sam naš državni in nacionalni interes.

Vse poteškoče lahko premostimo, ker za naš narod niso tako silne in naš narod hitro in za vedno pozabi krivice, ki jih je moral pretrpeti v davni. Sporazum z Nemci pa ne prihaja od zgor — od ministrskih stolcev, kjer je pač malo razumevanja za naše nacionalne potrebe, ker v svoji zaslepljenosti ne vidijo ničesar drugega kakor rimskega zmaja, ki jim je bog in malik — ta pokret je nastal v narodu samem in je zato sigurnejši, globlji in trajnejši nego oni, ki prihaja iz zatohlih, po poslaniških parumih dišečih ministrskih kancelarij.

Italijani so izdali med vojno Nemce, izdali so po vojni Jugoslovence, izdali bodo v bodoče še vsakega, ki se bo vezal z njimi. Nima mo napram njim nikake odgovorno-

Sveže, najfinejše

norveško ribje olje

iz lekarne dr. G. Piccolija v Ljubljani — se priporoča bledim, slabotnim osebam.

sti kljub raznim dogovorom in konvencijam, ki so bile sklenjene proti izrecni narodovi volji in radi tega narod ne čuti nikake moralne obveznosti, da bi jih priznaval. Še manj se jih pa držal. Saj tudi Italijani ne kažejo nikake resnosti, da bi spoštovali izsiljene dogovore; popolnoma jih ignorirajo in jih ne smatrajo za resne, kajti še vsakokrat, ko so jih sklepali, so nam z levico kazali pest, z desnico so pa že objemali naše sosedo, da so nas tem tesneje oklepali s kačjim obročem in nam držali nož na grlu. Resnično — jugoslovenskemu narodu ne more neznačajnosti očitati nihče, še najmanj pa gnili sosedje onkraj Soče. Neznačajna je samo naša vlada — siromašna peščica ljudi, ki v svoji brez-pameti hodi tja, kamor ji je najmanj treba in kjer zanjo ni nikake koristi, ampak samo sramota in večna nesreča.

Prokleta napaka vseh onih naših politikov, ki se krmijo pri vladnih jaslih, je bila do sedaj ena in ista — orijentirajo se vedno na tisto stran, kjer ni nič in kjer izgube vse. Mesto da bi gledali tja, kamor jih sili že sama narava — na sever in na vzhod, tišče na zapad kakor veša v brlečo luč, dokler se ne opeče in je prepozno, ko spozna svojo škodo. Narod sam je večji politik nego oni, ki ga sam bog ve po kateri pravici hočejo zastopati — narod sam se je obrnil proti severu in je ponudil svojemu dosedanemu neprijatelju roko v spravo in zvezo. Ista rana in ista srčna bolesta sta na obeh straneh in čemu bi se še sovražila? Iskreni čuti so dovedli naš narod do tega koraka in nemški narod je spoznal in čutil takoj iskrenost te ponudbe ter je iskreno stisnil ponujano desnico.

»Innsbrucker Nachrichten« so objavile topele oglas na jugoslovenske nacionaliste in omladno, kjer jih bodrijo na vztrajnost v odporu proti italijanskim pretenzijam. Nemški nacionalisti stopajo na našo stran in se hočejo boriti z nami za naše cilje, da poženemo italijansko sramoto za njene meje. Nemški narod z veseljem in z največjim zadovoljstvom sprejema jugoslovensko tovarštvo in bodočnost bo pokazala, da se niso niti prvi niti drugi motili, ko so zapuili v iskrenost drugega.

Prvi koraki do zblizanja obeh narodov, ki sta po naravi tesno v vseh ozirih navezana nase, so za nami. Narod sam jih je napravil brez zelene mize in narod sam bo še napravil vse ono, česar treba. Naj se še stokrat ratificirajo nettunske konvencije in v Rimu podpisuje pakt prijateljstva, narod jih ne bo priznaval nikoli. Sam si bo poiskal zaslonbe tam, kjer jo tudi resnično najde. Saj spornih točk med nami in Nemci ni bogve kako velikih. Korotan je pač velika rana na našem narodnem telesu, a ta rana se bo pač zacelila, če jo zdravita sporazumom oba naroda brez nepotrebnih zijačev in mazačev. Nemška manjšina pri nas in naša manjšina v njihovi državi naj se

dititi po domovini — jaz sem zaprt, nesvoboden. Sicer sem zdrav, samo zdaj me precej nadleguje vročina. Zakaj se Lojzka tako dolgo ne oglasi? Ali je pozabila na »federčke«? Pozdravite mi pristrčno vse domače, starše, tudi Lojzko, četudi ne piše, Milko in druge. Vas udano pozdravlja Vaš Janko Kos. (20./VII.).

Castellana, 19./VII. 17.

V Petrogradu so takozvani maksimalisti zopet povzročili krvave spopade. Ministri stranke kadetov so demisionirali. Še vedno ni vse izčiščeno, provizorična vlada je premalo odločna, ali ima pa premalo moči. Ali je res bila znana knuta tako potrebna?

Castellana, 20. jul. 1917.

Radi nemirov v Petrogradu je enkrat vlada odločno posredovala. Zopet mir v Petrogradu. Piše se, da pojde provizorna vlada v Moskvo. Ukrajina je dobila samostojnost. Rusi zapustili Kalusz in se umaknili na desni breg Lomnice.

Vesti iz Petrograda, da se vedno večjajo na ruski fronti dezertacije Slovanov in Rumunov iz avstrijske armade. Radi tega je začela avstrijska vlada zopet mešati polke.

Te dni julija bo konferenca v Parizu — posebno ravno vprašanje Balkana. Veliko vlogo bo gotovo igralo vprašanje nas Jugoslovenov, Italije in Grške. O italijanskem imperijalizmu piše danes »Giornale d'Italia«, seveda ga zagovarja! Ne odreka popolnoma prava Jugoslovenom na Dalmacijo in Istro — sploh na Jadransko morje. Strašno neumna je trditev, da je Srbija — in sploh Jugoslovenci — inspirirana od Dunaja. Taka trditev more zrasti samo v suhih možganih italijanskega časnika! Torej nam ne odreka pravic, a vendar hoče biti Italija prva, da tako zasigura na Jadranu neke svoje pravice.

Trento, Trst, Istro, Dalmacija, nekaj v Afriki in v Mali Aziji, protektorat nad Albanijo — ali ni to imperijalizem? In kaj so žrtvovali? Kakšni so njihovi vojni uspehi v dveh letih vojne? Majhni, zelo majhni — in hočejo Trst, pa še niso prišli tja z vojno!

Maladi fantje so začeli, da mene uče in da mi dajejo neke lekcije. Povedal sem jim svoje mnenje, zato se je Kojiću pobesil nos. Meni je drago, da me pusti na miru!

Sicer pa gre vse strašno počasi naprej!

Tu to proketo življenje brez svobode. Kot razbojnika me drže za prtega!

Castellana, 22. jul. 1917.

Kerenski imenovan ministrskim predsednikom. S tem je pridobljeno mnogo, ako ne vse.

Ruska vlada ima v rokah dokaze, da je bila zadnja revolucija v Petrogradu uprizorjena z denarjem Nemčije. Zato je Lenin ubežal še pravočasno, ko je videl, da je revolucija brezuspešna. Nekaj njegovih glavnih pomagčev so zaprli!

Castellana, 23./VII. 1917.

Ker se ni posrečila revolucija v Petrogradu — dokazano je zdaj, da je bila uprizorjena od agitatorjev podkupljenih od Nemcev — so začeli Nemci in Avstriji ofenzivo v smeri na Tarnopol. Posrečilo se jim je prebiti rusko fronto in so zdaj v bližini Tarnopola. Obenem Nemci močno napadajo na francoski fronti, tu brez uspeha. Zdi se mi, da so to zdaj zadnji poizkusi Nemcev, doseči kakšne uspehe na raznih frontah. A vendar bodo prisiljeni, še četrto zimo se vojevati in na spomlad pridejo glavni udarci aleatov. Bila sreča mila združenemu orožju, da pri-nese popolna zmaga nad pruskim

militarizmom svobodo tlačenim narodom!

Predali smo danes — nas sedem — prošnjo za premeščanje v dezerterski ujetniški tabor. Ako ta prošnja ne bo imela zaželenega uspeha, potem so vsi poskusi zaman. Ako nas ne premeštijo, je s tem dovolj jasno povedano, da nas Italijani nočejo razumeti! In svoboden narod, ki radi svojega egoizma ne pozna klica po svobodi tlačenih narodov, ni vreden te svobode, ker noče pomagati drugemu, da se osvobodi.

Samo to vedo Italijani, da trpe njihovi bratje, naglašajo samo preganjanja Italijanov - iredentov od strani Avstrije, a ne omenijo niti z eno besedo dejstva, da so mnogo več trpeli Jugoslovenci, ki so še pod avstrijsko - madžarskim gospodstvom. Razrušili so jim domove, pregnali jih iz njih zemlje, obešali in streljali jih, kar je ostalo, je zaprti in trpi tam največje muke. Tega Italijani ne vedo, kako krvavi naš narod, kako mu izsesavajo mozeg, samo, da uničijo ta zdravi in krepki element, ki jim zapira pot na jug. Drugi civiliziran svet ve to, razume to trpljenje — in je z nami, samo Italijani nas ne razumejo, ker se jim gre za to, da dobe Istro in Dalma-

dogovorita med sabo in ustvarita obojestransko kulturno avtonomijo, za katero naj jamčita oba naroda, in vse sporne točke so s tem odstranjene z enim mahom — brez diplomatskih aktov, brez zahrbtnih manipulacij in spletkarij in smešnih oficijelnih ceremonij. Nemški narod je resen in v resnosti ne zaostaja jugoslovanski prav nič za njim in iskrenost je na obeh straneh.

G. Barzilai je nervozen in sam

pač dobro ve, zakaj je nervozen. Pač čuti, da se pod Rimom smučajo in se umikajo fašistovski vizije v junaških pohodih proti Cezarjevi Savi in Diclecijanovi Dalmaciji. V Srednji Evropi se res nekaj kuje, pa naj bode g. Benito še tako nezadovoljen s svojimi rimskimi in netunskimi prijatelji — obrnil se pač ni na pravega in je vendarle enkrat pogledal s svojimi vsevidnimi očmi nekam na nepravo stran...

Iz desetega leta...

Splošna zahteva po izpremembi imena kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, plus Nemcev in Madžarov (s posebnim ozirom na udeležbo na shodu našega g. m. n. predsednika), plus Makedoncev z ozirom na njihove tozadevne zahteve itd. itd., da ne omenjamo Bolgarov, ki imajo še svojo državo — v kraljevino Jugoslavijo, je zelo neljubo zadonela na ušesa otcem, ki sanjajo še vedno samo o Srbiji in ki so prespal: cilj ustanovitve naše države.

Zato se je pred kratkim časom razkorčilo v Narodni skupščini radikalni poslanec Puniša Račić in povedal »bratom Hrvatom« med drugim tudi sledeče: »Vi ste se zelo hrabro borili za ideje centralnih držav. Bodite srečni in zadovoljni, da vam ni treba plačevati nam Srbom vojne odškodnine. Vedite, o vsem tem nam ne bi bilo treba govoriti, če bi se država nazivala kratkoma kraljevina Srbija ali Velika Srbija, ne pa kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.«

S to izjavo je zopet potegnil krinko s svojega obraza eden prišastev tiste stranke, ki smatra vladanje v tej zemlji zgolj za svojo domeno. V svojem radikalnem cinizmu je stlačil vse v en koš, brez ozira na to, da je poleg Hrvatov, ki so se borili za ideje centralnih držav, obstojala tudi druga skupina takih Hrvatov, ki so storili za Jugoslavijo vsaj toliko, kot je storil on. Mogoče bi vsaj ti po našem mnenju nekoliko vplivali na znižanje »vojne odškodnine«. Ako pa teh ni bila pretežna večina, je treba iskati temu žalostnemu pojavu vzroka v isti ljudski zaslepljenosti, ki se je v Avstriji borila za ideje centralnih držav, v Jugoslaviji pa volila — Račiće. Tako razlikovanje med dvema bistveno

različnima skupinama je potrebno še danes v Srbiji. Kakšna je razlika med njima — o tem molčimo. Katera je v premoči — o tem tudi. Kakšne bi bile posledice, če bi sodili vse po enem kopitu — ravno tako. G. Račić bo že vedel sam, kateri pripada in zakaj gre — drugi menda tudi. Karakteristične pa so take izjave, ki v naši državi žalibog tudi v desetem letu Ujedinjenja niso preveč redke, ne samo za one, ki hočejo mesto Jugoslavije Veliko Srbijo, ampak tudi za nojeve želodce takih vladnih poslancev, ki se kaj radi trkajo na svoja jugoslovenska prsa, kakor tudi takih, ki se jim je zdelo še Jugoslavija preveč velesrbska, da prebavljajo z ozirom na udobne ministrske sedeže svojih sokolegov, vse kar se jim servira. Jadna nam majka, če bo napredovala naša politika v tem smislu, da bo narodni poslanec čutil, da vrši svojo dolžnost s tem, da psuje vse, kar ne kaže dobro njegovi partiji in zagovarja vse, kar ji koristi. Taka politika se mora pri nas nehati.

Čas pa je tudi že, da izginejo iz vodstva naše države ljudje, ki nimajo smisla za tako skupnost, od katere bodo vsi enako uživali in zanjo vsi enako žrtvovali. Čas je, da izginejo ljudje, ki mislijo, da smejo govoriti vse, kar se jim zljubi, pričemur se zanašajo, da bo že jugoslovanski nacionalizem uničil vsako reakcijo na njih izjavi.

Članek je bil pisan pred tragedijo v Narodni skupščini. Priobčujemo ga kot ilustracijo nevzdržnih razmer v naših političnih prilikah, ki jih hočejo na vsak način izzvati velesrbski separatisti, kojih tipični reprezentant je uprav morilec Puniša Račić.

Uredništvo.

Vidovdanska.

V dolini solz otroci reve Eve imeli smo že hude, težke dneve, imeli smo že razne pazne vlade, ki vladale so slepo iz navade. Ker bratovske je manjkalo ljubavi, pač veste, kaj sebičnost vse napravi, zabredlo gospodarstvo je v dolgove, a na odgovor Peter Pavla zove. Iz Sarajeva, z gor Kajmakčalana vse nižje gremo, spet se širi rana, ki brate nas po krvi je delila, iz brezna vstaja zopet temna sila, sovražnik pa smeji se preko meje, pismarje naše sluša, farizeje, ki mesto bratstva, sloge in ljubezni

razdor, ubijstvo pridigajo jezni. Prej v polmeseca, zdaj v znamenju pa križa k nam vidno drugo Kosovo se bliža, a zdaj bo naša suženjska nesreča še mnogo večja in še bolj boleča, ker Turek nam telo je, tilnik sklonil, ta bo ubijal duše, voljo zlomil, in treba mnogih bo, ne enega junaka, da se odpravi ta sramotna tlaka. Goreči, razočaranja, obupa, bojim se, bo že kmalu polna kupa. — V ta težki čas, ob tej usodni uri ljubavi, bratstvu spet odprite dur! Gavrilu Principe, o duša zlata, pomagaj vleči nam naš voz iz blata!

Rad. Peterlin-Petruška.

cijo, da oni nadaljujejo isto postopanje z našim narodom, kakor ga je imel do sedaj od Nemcev in Madžarov.

Takega narodnega šovinizma še nisem videl kakor pri Italijanih! Od dne do dne bolj mrzim ta narod, sovražim ga in nikake simpatije ne bom imel za ta narod, ko enkrat zapustim Italijo, ker z nami tako ponizovalno postopajo.

Razveseljivo pa je to, da celo italijansko časopisje prizna, da je jugoslovanska propaganda v Francoski jaka; da, imamo še moze, ki so tudi v teh časih zvesti in verni predstavitelji mišljenja večine našega naroda!

Castellana, 24. jul. 1917.

Težko mi je danes v duši, ker vidim, da je stvar entente in naša v veliki nevarnosti. Da verujem v Boga, prosil bi ga danes, da reši pravično stvar, da reši predvsem Rusijo, ker je v največji nevarnosti. Da ustavijo Rusi Nemce pri Tarnopolu, naj jim bo sreča mila — in naj bo ta udarec Rusiji v svarilo, da so edini, ker sovražnik je na vratih. Ako vzdriž Rusija te napade, potem je rešena, imela bo dovolj časa, da uredi notranje razmere, da uredi svojo vojsko in da prihodnjo spomlad začne ona deliti udarce sovražniku. Težko čakam novih vesti.

Kospite

Vam ni treba imeti nikakih skrbi za perilo, ker

ŽENSKA HVALA

raztaplja nesnago tako, da drugo jutro trebate perilo samo malo kuhati v rastopini, za katero vzamete

Schichtovo Terpentino Milo

Kronika.

JANEZ:

NAŠ VIDOVDAN!

Ni ga naroda, ki ne bi več ali manj slovesno vsako leto praznoval izvestne dneve, ki mu simbolično značijo pomembne dogodke v historiji njegovega obstoja. So celo narodi, ki imajo takih praznikov poleg cerkvenih več kot dovolj — pa jih vendar praznujejo s pomnim bleškom, z donečimi frazami — in pravijo, da praznujejo naš sosed z dvatisočletno kulturo raznih praznikov skoraj 365 v letu. Mi hvala Bogu ne spadamo med one, ki bi imeli preveč praznikov — razen radi dvojnega koledarja cerkvenih — tudi jih ne praznujemo z dragimi paradami in vnanjim bleškom brez notranje globlje vsebine — in skoro bi dejali, da preskromno slavimo naše nacionalne praznike, kajti uradne, oficijelne proslave se slave pač oficijelno po receptu proslav ranjke Avstrije in ostanejo širšim masam tuje — nedostopne. Da ni ob takih dneh iniciative privatnih združenj, bi proslave same čisto izpadle prav klaverno in bi neopazno prešle mimo naroda.

In vendar so oni štirje dnevi v letu, med njimi prav posebno Vidovdan, tako pomembni, nacionalno vzgojno tako važni, da bi jih pač morali slaviti vse drugače — in ne le po mestih — temveč tja do zadnje vasice — s prireditvami, zastavami, predavanji itd.

A da se to doseže treba narod

vzgajati — ustvariti pa mu tudi materialno blagostanje, red in pravico.

Letošnji Vidovdan proslavi Orjuna z udeležbo pri odkritju plošče Vidovdanskim herojem iz leta 1914.

— a bolj kot z zunanjim bleškom ga pročiščena proslava z novim, oživljenim delom reorganizirana po sprejetju nove svoje ustave — statutov, ki naj bodo nov mejnik v njenem delu za nacijo in državo!

Zader ni italijanski! Londonski list »Evening Standard«, ki je politično glasilo angleške vlade, razpravlja v eni zadnjih števil o problemu Dalmacije s posebnim ozirom na Zader, ki zavzema v vseh oziirih neko čudno, protinravno stališče napram svoji najbližji okolici. List se čudi, kako se je mogoče pri mirovnih konferencah odtrgati Zader od svoje zemlje, da izgleda kakor otok sredi morja. Velika napaka je bila, da se ga je ugrabilo pravemu lastniku in ga izročilo Italiji, ki nima nikake pravice do njega. Italijansko ogabno postopanje napram jugoslovanski manjšini je rodilo zle sadove za entento. Zakaj jugoslovanski narod se je prav zaradi italijanskega nasiljeva obrnil od zapada in se hoče na vsak način nasloniti na Nemčijo, odkoder pričakuje več resnosti pri presojevanju svojih upravičenih zahtev. Jugoslovanski narod ni tako neumen, kot si ga predstavlja rimska vlada, in Mussolinijeva proslavljena politična bistrovost se bo nemara pošteno skrhala prav ob dalmatinskih čerch.

Opomni našim turistom. Z avstrijsko-italijanske meje se poroča o več slučajih, da so italijanski graničarji siloma zgrabili več skupin turistov, ki so se bližali njihovi meji.

Dasí turisti niso granice niti prekorčili in so se nahajali še na svoji zemlji, so jih vendar graničarji z orožjem prisilili, da so stopili čez mejo, odkoder so jih gnali bogve kam v zapore. Ker se pričinja tudi pri nas sezona in so pri nas najlepše turisticke postojanke ravno na meji, je skoro gotovo, da imajo italijanski graničarji od fašistov strog nalog, naj z vso silo nastopajo proti nepredvidnem, ki bi se bližali od jugoslovanske strani. Že lani se je dogodilo več slučajev, ki so imeli za prizadete nevšečne posledice. A letos je dosegla fašistovska steklost vrhunec in zato bodo napeli vse moči in zvijače, da zadostijo svoji škodoželjnosti. Turisti pa naj bodo oprezní in naj nikar ne zaupajo laškemu hinavskemu prilizovanju, ker jih bo zaradi njega glava bolela doli nekje v tržaskih zaporih med razbojniki in drugo golaznijo, ki je pač niso iskali na svojem izletu v planine.

Italijansko-turški dogovor. »Manchester Guardian« posvečuje svoj uvodni članek dogovoru, ki je bil sklenjen pred mesecem med Rimom in Angoro. Tekst dogovora se drži tajno, a vendar si ga lahko mislimo po nazirih italijanske javnosti, ki ne more zamolčati ničesar. Glavna točka tega dogovora je klavzula, po kateri ne sme nobena pogodbenica država sklepati z drugo državo pogodbo, ki bi bila proti interesu druge. S to točko se odvzema Turčiji možnost, da pristopi kot članica zasnovanemu balkanskemu paktu in sklene z Jugoslavijo zvezo, ki je bila skoro že perfektna. Ta dogovor je za Turčijo pridobitev, ker jo varuje italijanske agresivnosti, ki se jo je Turčija bala in ne brez vzroka, kar se je pokazalo za časa mosulske krize. Sklenitev tega dogovora je uredila za nekaj časa stabilizacijo Sredozemskega morja. Italija je dobila močnega zaveznika v svojih pogajanjih z Grčijo, a vidi se, da je Italiji več za Grčijo kot za Turčijo, ki jo hoče fašizem samo izrabiti kot strašilno marioneto napram trmasti in za Italijo nič kaj navdušenim Grkom. Fašistovska diplomacija ni nikoli zakrivala svoje želje, da ustvari trojni pakt v zvezi z Grško in tako oslabi odnose med Grčijo in Jugoslavijo. Toda nenaadni nastop Venizelosa in sedanje politične homatije so prevrgle hipoma vso situacijo, ki je bila za Italijo precej ugodna. Vse kaže, da bo Grčija vkljub fašistovskim spletkam sklenila prijateljsko zvezo z Jugoslavijo. Fašistovske ambicije v zaokroževanju Jugoslavije je zadel nov udarec in to tem občutnejši, ker tudi Bolgarija noče na noben način nasesti italijanskim sirenskimi vabam. Kljub temu pa znači turški pakt za Italijo dober korak naprej — Italija si je zavarovala hrbet v slučaju spopada z močnejšim sovražnikom.

Tirolski dovpt. Južni Tirolci so znani radi svoje dovptnosti, ki jih ni zapustila niti pod fašistovsko vlado. Pred nekaj tedni se je kolportiral po vaseh dovpt, kako naj Mussolini najhitreje spremeni drugorodce v prave Italijane. Postopek je kaj enostaven: Mussolini naj pušča vsakega drugorodca kri, mesto nje pa naj

vbrizga italijansko in tako bo vsak drugorodce Italijan pristne krvi. Fašistovskim oblastim je prišel ta dovpt na ušesa in izdali so v silnem strahu sledeči krvavi razglas: »V zadnjih dneh poizkušajo gotovi ljudje, da razširijo med prebivalci Veneta neverjetno vest, da bodo otroci tetovirani in se jim bo puščala kri. Po najstrožji odredbi prefekta vse Venecije je bilo aretiranih že več oseb, ki so širile te grozovite govorice. Vsi nadaljnji bodo izročeni sodišču in brez vsega konfinirani.« — Tirolci se smejejo, samo ne vemo, komu se smejejo bolj — ali svojemu dovptu ali grozoviti jezi potegnenih fašistov.

Mehikanski konzulat v Jugoslaviji. Predsednik mehikanskih združenih držav je imenoval za mehikanskega konzula g. dr. Rudolfa Vögela v Beogradu. Vse stranke, ki imajo kakršnikoli opravke z mehikansko državo, pa naj si bodo trgovci ali izseljenci, opozarjamo, naj se nikar ne obračajo na konzulate v inozemstvo, ampak edino na gori omenjenega g. konzula, ki stanuje v Beogradu, Kneza Mihajla venec šte. 7.

Propast fašistovskega Trsta. V pogajanjih, ki se vrše med Čehoslovako in Nemčijo, si je zagotovila Čehoslovaka svobodno cono v Hamburgu, kamor bo usmerila ves svoj prekomorski promet. Kakor znano, je bila do sedaj Čehoslovaka navezana edino na Trst, ki ga bo ta udarec zadel katastrofalno, ker je bila Čehoslovaka njegov najboljši klient. Radi tega je razburjen ves tržaski trgovski svet, ki vidi v izgubi čehoslovškega prometa svojo propast. Fašistovski tisk se pa zaganja v Nemčijo in jo obdoljuje umazane konkurence. Italija izgublja postojanko za postojanko in prvi pod Mussolinijevo egido naravnost v gospodarski ruin. Tržaski svet pa preklinja uro, ko se je udal takim gospodarjem, ki ga ne morejo povzdigniti, ampak so ga obsodili v neslavno smrt.

Čitateljem in prijateljem »Orjuna« naznanjamo, da prodaja gospa Franja Pezdur, Gradišče 3, od sedaj naprej poleg našega lista tudi glavni organ Orjuna »Jugoslavijo« in splitsko »Pobedo«.

Naročnikom »Orjuna«! Nujno rabimo naslednje številke »Orjuna«: Letnik I. 1923. — št. 7, 21, 27, 35, 42 in 52; letnik IV. 1926. — št. 23, 34, 35, 36 in 46; letnik VI. 1928. — št. 5. Ako bi imel kak naročnik eno izmed navedenih števil in na razpolago, prosimo, da bi jo odstopil naši upravi.

Književnost.

Dr. Ožbolt Haunig: Poslednji vitez Reberčan. Zgodovinska povest. Izdalo politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu. Cena s poštnino 20 Din. Vitezka povest iz sredine petnajstega stoletja, ki se vrši izključno na Koroškem med našimi ljudmi, opisuje nesrečno, tragiko polno ljubezen mladega viteza in lepe grajske gospodične. Pripovedovanje teče gladko in čisti slovenski in je priprosto ter brez vsake nepotrebne navlake. Ljudsko ter grajsko življenje je opisano z realističnimi pote-

Ureja in odgovarja Miroslav Matelič.